

A-89

SHTYRIN ATAMURATJVA

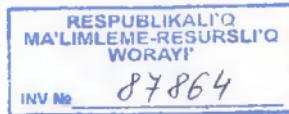
ÁTKÓNSHEK

Sh. Atamuratova óziniň balalarǵa arnap jazǵan hár qıylı mazmundaǵı qosıqları menen kópshilikke tanıs.

Bul kitapta avtordıń burın járiyalanǵan qosıqlarınan tańlap alıńǵan qosıqları orın alǵan.

ISBN 978-9943-4731-8-8

© «Qaraqalpaqstan» baspası, 2016.
© Sh. Atamuratova, 2016.

AĞAM TURAR SHEGARADA IX

Ağam turar shegarada,
Kirpik qaqpay saq bolıp,
Ağam turar el qorgawda,
Erligine daňq tolıp.

Qorǵap turar ana mehrin,
Náresteler kúlkisin,
Qorǵap turar ata mehrin,
Adamlardıń uyqısın.

Qorǵap turar tuwǵan jerdin,
Irǵalǵan hár giyasın,
Qorǵap turar ullı eldiń,
Oylı, biyik qiyasın.

Qorǵap turar watanımnıń,
Quwanıshlı waqtın,
Qorǵap turar márıt xalqımnıń,
Tınıshlıǵın, baxıtın.

JULDÍZLAR

Juldızlar kóp aspanda,
Qızıǵıp men qarayman.
«5» alsam da bárhamma,
Sanay almay hayranman.

Kishkenemen ele men,
Jas óspirim oqıwshi.
Úlkeysem kórip kelemen,
Mars, Sholpan juldızdı.

WATAN

Tárbiyalap ósirgen,
Watanımız — anamız.
Qaytpas gáyrat, kúsh bergen,
Gárezsizlik tańımız.

Watanımız baǵında,
Jadıraymız, jaynaymız.
Shámenzar qushağında,
Shadlanamız, oynaymız.

SÁLEM

Ádep-ikram, jaqsılıq,
Bil, sálemen baslanar.
Sálemlespew jat qlıq,
Dárhal kózge taslanar.

Sálem dep jol beremen,
Ushırassa jas úlken.
Baqshamızda bárqulla,
Bizge solay úyretken.

PÁTPELEK

Pátpelegim, pátpelék,
Meni qıldını kóp hálek,
Ushıp kettiń qaylargá,
Jettiń be ya aylargá.

Qayda ketken bolsań da,
Qayda jetken bolsań da,
Aylanıp kel ózime,
Bálent kórin kózime.

Pálpellegen pátperek,
Usha ber, sen pátlirek.

ÁTKÓNSHEK

Átkónshegim, átkónshek,
Sende ushqım keler tek.
Ushqanımda pát alıp,
Otıraman quwanıp.

Samolyotta ushqanday,
Bultlardı da qushqanday.
Kókke qadap kózimdi,
Ushqish sanap ózimdi.

Átkónshegim, átkónshek,
Usha bergim keler tek.

GÚLBÁHÁR

Kók japiroq sıldırıp,
Jipek samal gúwleser.
Kún jılıtar jadırap,
Say-salada kók óser.

— Balalar, bul qay máhál?
— Álbette, bul gúlbáhár.

Salmalarda sarqırap,
Suwlar tolıp ağadı.

Alma aǵash jawdırıp,
Gúl-ǵumshalar taǵadı.

— Balalar, bul qay máhál?
— Álbette, bul gúlbáhár.

BANTIK

— Bantigińdi taqpaysań,
Appaq qızım, ne ushın?
Shiraylısin arnap men,
Ákelgenmen sen ushın.

— Taǵıp júrsem bir ózim,
Quwırshaǵım ókpeler.
Sonıń ushın anajan,
Taǵı bantik alıp ber.

BALAM

Bolsań eger shataq,
Ermes jaqsı ataq.
Sonlıqtan balam,
Jaqsı bol mudam.

Oqıp úyreniw,
Ańsat is emes.
Jalqawdıń sirá,
Qolınan kelmes.

Jalqawlıq kesel,
Jabisqaq, ketpes.
Dári-dármanlar,
Ógan kár etpes.

Jalqawdan awlaq,
Júrgiń kelse sen.
Shaqqan bol hárwaq,
Sózime isen.

KIM ÚLKEN, KIM KISHI?

Kim úlken, kim kishi?
Dálillep berińshi.
Ájapam, ájaǵam,
Mektepte oqıwshi.

Men bolsam baqshaǵa,
Baraman shadlana.
Sonda da úkemler,
Der maǵan ájaǵa.

Men qanday balaman,
Oylanıp men qalaman.
Kim úlken, kim kishi?
Dálillep berińshi!

XAN QÍZÍ

Otlaqlardan-otlaqqa,
Japiraqlardan-japıraqqa,
Uship júrer aylanıp,
Kózge túser shıraylanıp.

Bolsa da ol jay qońız,
Suliwlıqqa bay qońız.
Úlken emes, kishkene,
Zıyanı tiymes hesh kimge.

Tábiyattıń jan qızı!
Atı onıń xan qızı!

AĞAM MENİN JAY ĞANA DIYQAN

Ağam menin jay ġana diyqan,
Mańlay terden tapqan iğbalın.
Iygilikli iske jumsağan,
Boyda quwat, júrek, yoshların.

Diyqan ağam ala báhárden,
Atız shelin keter aralap.
Perzentindey álpeshlep súyip,
Jerdíń tilin túsingen bayqap.

Kún nurınan júzi totıǵıp,
Miynet etip qoli qabargan.
Kewli onıń bulaqtay tasıp,
Mol zúráátke mudam talpingan.

Sol ushında erte báhárden,
Jer tegislep baslar egisti.
Hár bir shigit topiraqqa túsken,
Elesleter gúzgi kórinisti.

KISHKENE ÚKEM BAR

Kishkene úkem bar,
Men kúlsem kúledi.
Emizigin taslamay,
Ol sorıp jüredi.

Kishkene bolsa da,
Ózinshe sóleydi.
Táy-táylep tursa da,
Juwıra bermeydi.

PÍSHÍGÍM

Pıshıǵım bar, pıshıǵım,
Bizlerge dım úyirsek.
Izimizden qalmaydı,
Úkem menen júgirsek.

Pıshıǵım dım oyınsıı,
Oyıngá hesh toymaydı.
Tiymese de tıshqanǵa,
Kúshigimdi qoymaydı.

HÁYYIW

Háyyiw, háyyiw appaǵım,
Monshaq kózlı quwırshaǵım.
Tigemen sulıw kóylek,
Uyqlayǵoysań tezirek.

Háyyiw, háyyiw appaǵım,
Uyqlayǵoy quwırshaǵım.

Zatlarımıdı jiynayman,
Tógiп shashıp qoymayman.
Úydiń ishi tap-taza,
Jaynap tursın azada.

Háyyiw, háyyiw appaǵım,
Uyqlayǵoy quwırshaǵım.

BIZ BAXÍTLÍ BALAMÍZ

Biz baxıtlı balamız,
Ashılǵan gúl lalamız.

Baqshamızǵa hár kúni,
Keshikpesten baramız.

Tárbiyashi apamız,
Bizdi jaqsı kóredi.
Úyretip kóp oyındı,
Ertek aytip beredi.

TÍRNALAR

Qanat qaǵıp teńinen,
Dizilisip bir sapqa.
Jol alıpsız biyikten,
Barar jerińiz uzaq pa?

Tırriw-tırriw tırnalar,
Tez qaytıflar biz betke.
Aydın kólde tırnalar,
Bolasızlar izzette.

ÚYDE

Ákem menen sheshemdi,
Kútemen chay qaynatıp.
Jılatpastan úkemdi,
Otıraman oynatıp.

Waqıt tawıp sonda da,
Kóp kitaplar oqıyman.
Úkemlerge bolarlıq,
Qolǵap, noski toqıyman.

JAZDA

Jasıl gilem tósegen,
Jasandırıp jer betin.
Aytıń kim bar súymegen,
Jazdiń sulıw kelbetin.

Qırmızı gúl lalalar,
Bir-birinen ziyada.
Kann gúlleri dolanar,
Tań nurınday azada.

Jap-jasıl dım átirap,
Sheksiz mayda otlaqlar.
Jılǵa, saylar sarqırap,
Qaynap tasar bulaqlar.

NAN ✓

Dasturxanǵa kelgenshe,
Siz benen biz jegenshe.
Jıl boyı diyqan aǵań,
Miynet etip tınbaǵan.

Jazdiń issı kúnleri,
Kúndizi hám túnleri.
Perzentindey ádiwlep,
Hár bir túbin qádirlep.

Jumsap barlıq iqlasın,
Jetkerdi tárbiyasın.
Uslayınsha márıt diyqan,
Jetistirdi hasıl dán.

Kombaynlar atızda,
Írisqımızdı jiynadı.
Mashinalar jollarda,
Dándı tasıp zırladı.

Miynetkesh hám qádirdan,
Ótti talay qollardan.
Sonnan keyin nan boldı,
Jegen sayın pal boldı.

Dúnyada joq bahası,
Dánlerdiń eń ağlası.
Sol ushın nan qádirli,
Sol ushın nan ádiwli.

BILGIM KELEDİ

Tań atqannan jarqırap,
Quyash kúlim qaǵadı.
Salmalarda sarqırap,
Gúmis suwlar aǵadı.

Tünde qansha juldızlar,
Shıraq bolıp janadı.
Qayda barsam izimnen,
Ay da erip baradı.

Bilgim keler álemniń,
Sheksiz álwan sırların.
Kórgim keler úlkemniń,
Oylı-biyik qırların.

MENIŃ BABAM

Jetpis jasqa kelse de,
Qartaydım dep aytpaydı.
Dem alınız dese de,
Babam qarap jatpaydı.

Báhár kelse hár jılı,
Túrli nálshe tigedi.
Baǵımızda hár qıylı,
Miywe jetistiredi.

JÁRDEM SHIMEN APAMA

Úkemlerdi baqshadan,
Ózim alıp kelemen.
Kómeklesip apama,
Bárha járdem beremen.

Apam awqat pisirse,
Úkemlerge qarayman.
Úlkenlerdiń bárqulla,
Xızmetine jarayman.

SHOPAN BOLAMAN

Dem alısta bárqulla,
Dem alaman jaylawda.
Usı bıyıl taǵı da,
Barajaqpan jaylawǵa.

Jaylawǵa sán endirgen,
Aǵam meniń márǵ shopan.

Qozı alıp egizden,
Sút bulağın tastırǵan.

Shopan ağam qoyların,
Otlı jerge baǵadı.
Semiz etip qoyların,
Kútıp babin tabadı.

Aǵamnıń bul isine,
Kútá hayran qalaman.
Úlkeysem men aǵamday,
Bilgish shopan bolaman.

USTAZÍM

Anamday ardaqlap,
Álpeshlep ádepten.
Bárqulla puqtalap,
Oqıwǵa úyretken.

Jaqsı oqısam jadirap,
Ózimdey quwanǵan.
Bilmesem sabaqtan,
Men ushın qıynalǵan.

Kewlime nur shashar,
Ádiwli ustazım.
Ózińnen baslanar,
Ómirge párwazım.

TUWÍLĞAN JER ✓

Kózge ısıq kóriner,
Sende ósken hár giya.

Türli jemis kógerer,
Topıraqıñ totiya.

Kózge ısiq kóriner,
Tóbe-tóbe qum�arıñ.
Kewilge xosh seziler,
Juwa, juwsan juparıñ.

Kózge ısiq kóriner,
Sende jatqan hár bir tas,
Tawday bolıp úyiler,
Baylığıñ kóp tawsıłmas.

KÓK ERIK

Apamnıñ men gápine,
Onsha kewil bólmedim.
Dese de ol: —Jey kórmə,
Kók erikten jep edim.

Kók eriktiñ «sıylığın»,
Kórmep edim hesh burın.
Ishim qattı awırıp,
Jatıp qaldım keshqurın.

QAR JAWADÍ

Qar jawadı, jawadı tınbay,
Ana jerdi páklikke bürkep.
Tawsıłmastay gózzalıq shuray,
Dalalarǵa qut hám bereket.

Qar jawadı, paxtamday appaq,
Haq kewilden alganday úlgi.
Qar jawadı, jipekten jumsaq,
Júzlerimde quwanışh, kúlki.

JAWÍN

Jawín jawar tamshılap, Shiraylanıp kelbeti,
Shań-tozańdı qamshılap. Jasaradı jer beti.
Jawínnan soń átirap, Qanday jaqsı bul waqta,
Jaynap keter jadırap. Oynap júrseń gúl baǵda.

TÍRNALAR KELDI

— Tírrıw-tírrıw tırnalar,
Talmadı ma qanatlar.
Xosh keldińiz kóllerge,
Boldińiz qay jerlerde?

— Boldıq talay ellerde,
Qondıq talay jerlerde.
Aytsaq bizler rasın,
Barlıq quslar tıńlasın.

Teń kelmestey hesh bir el,
Siziń el — eń jaqsı el.

BIZÍN WATAN ✓

Sheksiz úlken, Dúrge tolǵan,
Biziń Watan. Qalaları.
Tań qaladı, Gúlge tolǵan,
Pútkil jáhán. Dalaları.

Onda jasap, Shadlıq qurǵan,
Ómir súrgen. Ul hám qızı.
Adamlardıń, Háwes oǵan,
Baxtı kúlgen. Jerdiń júzi.

GÚZ ✓

Jarqırap zer japıraq,
 Sarğısh dóner átirap.
 Daraqlardı birme-bir,
 Samal eser julqılap.

AYĞABAĞAR ✓

Ayǵabaǵar, ayǵabaǵar,
 Nurǵa háwes, nurǵa inkar.
 Quyash shıqsa kúlim qaǵar,
 Nurdı súyer ayǵabaǵar.

Ayǵabaǵar, ayǵabaǵar,
 Nurdı súyip, nurdı jiynar.
 Kún nurınan jiynap algan,
 Óz mańızın bizge sıylar.

BÁHÁR KELSE ✓

Erise ton,	Búrtik jarar,
Qıs ketip.	Japıraq.
Ushıp keler,	Shapqlasar,
Qus jetip.	Qozı, ilaq.

Jap boyında,	Salmalardan,
Írgalar.	Suw ağar.
Kózdi tartıp,	Shól kóksine,
Maysalar.	Gúl taǵar.

Sonday sulıw,
 Bul máhál.
 Sebebi bul,
 Náwbáhár.

GÜLDIRMAMA

Gúldirmama gúldirep,
Aydap ótti arbásin,
Sonda aspan gúrkirep,
Tókti birden kóz jasın.
Giya bórtip, jer kóklep,
Degendey gúl jaynasın.

QÍSTA ✓

Appaq aylana,	Sırǵanap túsiw,
Jarqırar qarlar.	Qızıq shinında.
Tóbeshik, shana,	Tóbege shıǵıw,
Oyınga tartar.	Tek sol qıyın da.

Báribir bizler,
Tınbay oynaymız.
Suwiq bolsa da,
Sirá tońbaymız.

ANA HÁYYIWI (ertek)

Bar eken de, joq eken,
Ash eken de, toq eken,
Burıngı ótken zamanda,
Sháhari dárya tamanda,
Zalımlıqta shegi joq,
Qaysarhqta teńi joq.
Hasıl gáwhar ziynetí,
Asıp tasqan dáwleti,
Abbas patsha ótipti.
Dańqı kókke jetipti,

Kúnlerdiń bir kúninde,
Záhár shashıp túrinen,
Wázirlerin dürletip,
Qabaq úyip zirletip,
Shaqırıp qırıq wázirin,
Patsha ayttı tilegin:
— Unaǵanday qosığı,
Tabasızlar qosıqshı,
Ózi bolsın xosh hawaz!
Qosıqları onnan saz!

Xosh hawazdi tińlayın,
Tińlap kewlim xoshlayın,
Buyriq bolsa patshadan,
Turis bar ma basqaǵa.
Qırıq wáziri sol waqta,
At shaptırıp ján-jaqqa,
Shah tilegin xabarlap,
Eldi sharlap aralap,
Shorı bolsın qoldaǵı,
Dárwish bolsın joldaǵı,
Shopan bolsın ya diyqan,
Suwpı bolsın ya iyshan.
Garrı bolsın, meyli jas,
Qosıq aytıp bilse bás,
Alıp keldi sarayǵa.
Qaramay hal-jaǵdayǵa.
Shah wáziri qullası,
Kóp qosıqshi jiynadı,
Qosıqshilar dürkini,
Náwbet penen hár kúni.
Shah aldına kiredi,
Qosıq aytıp beredi.
Kún artinan kún ótti,
Ay artinan ay ótti.
Usilayinsha shah Abbas,
Tińlay berdi qosıq, saz,
Esap-sansız bolsa da,
Shah sarayı bolsa da,
Qosıqshilar dürkini,
Tawsılıptı bir kúni.
Kóp qosıqlar sonshama,
Unamaptı patshaǵa.
Erteńine shah Abbas,
Kelgeninde tańnan saz,

Wázirlerin taǵı da,
Shaqırdı óz janına,
Qabaǵınan qar jawıp,
Ketken yańlı jaw shawıp.
Kewli buziq búlingen,
Záhár shaship túrinen.
Tutqamnda sorawǵa,
Qoriqtı ábden bular da.
Sonda oń qol wáziri,
Tájim etip, dize búkti,
Dedi:— Patsham keshiriń,
Qaldırmastan hesh birin,
Qosıqshını eldegi,
Uzaq-jaqın jerdegi,
Dárgayıńa jámledik.
Unatpapsız, pámledik.
Deptı, sonda shah Abbas:
— Tińlańızlar, endi bás,
Úsh kún ruqsat beremen,
Keyin tińlap kóremen.
Jetiskendey tilekke,
Jaǵımtallı júrekke.
Tappasańız xosh hawaz,
Tánnen juda bolar bas!
Jaz kúnlerin qıs quwıp,
Saw baslarǵa kún tuwıp.
Kótere almay basların,
Kórsetpey kóz jasların.
Joliqqanday zor dártke,
Batıp qayǵı hásiretke,
Móltildesip kózleri,
Zorga shıǵıp sesleri.
Wázirler kóp keńesti,
Dártke shıpa izlesti.

Mıñ qayğı is pitirmes,
Tandır qızbay nan pispes.
Bilgennen soñ shamasın,
Tappağan soñ sharasın,
Yadqa alıp ótkendi,
Elge kelip ketkendi,
Gúrrin etip otirdı.
Wázirler dım boldırdı.
Shóllerge gúl pitkendey,
Kewilge nur sepkendey,
Eske tústi bir gúrriñ.
Jarq etkendey jıldırıım!
Sirá bunday bolar da,
Júrek yoshpay turar ma!
Dóretken sol gúrriñdi,
Danishpan góy eldegi.
Wázirlerge oñ túsip,
Soqpaqlarǵa jol túsip,
Ne islewin bayanlap,
Jol ánjamın tayarlap.
Haq jol tilep saparǵa,
Aǵarıp tań atarda,
Xabarlap hal-jaǵdaydan,
Jolladılar shabarman,
Jasar jasin jasaǵan,
Iship asın asaǵan,
Danalıqta kemi joq,
Adamlıqta teńi joq,
Hadal miynet islegen,
Haqıyqatlıq izlegen.
Júzlerinen nur tamǵan,
Sózlerinen pal tamǵan,
El ushın jan qıynaǵan,
Bar edi bir danishpan.

Júz shaqırıım alısta,
Dárya boyı jaǵısta,
Minip ushqır tulpardı,
Oynatıp qos suñqardı,
Ozıp barar samaldan,
Biz sóz etken shabarman.
Danishpanǵa jetiwge,
Járdem sorap ketiwge,
Tulpar atqa shabısta,
Júz shaqırıım alıs pa!
Demde jetip shabarman.
Bildirdi hal-jaǵdaydan,
Danishpan tez oylanıp,
Dilwarlıǵın qollanıp,
Almas bolıp kesti de,
Máseleni sheshti de.
Jerge qadap kózlerin,
Hám basladı sózlerin.
— Ada bolmas qardarı,
Háyyiw qosıq sárdarı,
Qosıqshilar ağası,
Ana bolar rası.
Dárgayına patshanııı,
Jollańızlar ananı,
Háyyiw aytsın ol ana,
Táshawishlenip tolǵana!
Qaǵazǵa da túsimip,
Shabarmandı pisirip,
Tezden jazıp bolıp ol,
Barmaq basıp qoydı qol.
Búklep bolıp bul xattı,
Shabarmanǵa uslattı.
Kewli ábden tolǵan soñ,
Isi bárjay bolǵan soñ,

Shabarman tez atlandı,
Tulpar at ta pátłendi!
Qustay bolıp ushti ol,
Bultlardı da qushti ol.
Şıqqan yańlı oqtan ses,
Elge jetip keldi tez.
Ákelgen amanattı,
Wázirlerge uslattı.
Barlıq wázir quwanıp,
Danışhpannan shadlanıp,
Dárgayına patshanuń,
Jolladılar anamı,
Ana háyyiw qosığın,
Qarań, sazǵa qosıwın.
Tımsal etip tiydirip,
Eldiń halın bildirip,
Xalıq tilegin ańlattı.
Hawazı jer jańlattı.
Qullası ana sózleri,
Eldiń măpin gózledi.
Patsha bárın ańladı,
Hár bir sózin talladı.
Túsınbesten bul ne hal,
Tásirlendi shah dárhal.

Bul qosıqtan rası,
Patsha boldı razı.
Ábden kewli tolǵan soń,
Tilek bárjay bolǵan soń,
Gaznasınan shah Abbas,
Ákeldirtti dál sarras.
Bir miń tilla sawǵaǵa,
Háyyiw ushin anaǵa.
Ana puldı almadi,
Hátte názer salmadı.
Biraq ashıp júregin,
Ana aytti tilegin:
— Oylasańız xalıqtı,
Azaytsańız salıqtı.
Wázirlerin aldırıp,
Elge dawrıq saldırıp,
Dedi patsha wázirge:
— Xalıq narazı bizlerge,
Xalıq jábir shekpесin.
Kóz jasların tókpесin.
Zalımlıqqa shek qoyıń!
El hám jurtı tek qoyıń,
Jarılqayman xalıqtı,
Qısqarttım, dedi salıqtı.

BIZLER — SALÍKESHLERMIZ

Áke-sheshemiz diyqan,
Báhár shashıp, gúz jiyǵan.
Altın masaq ırısqımız,
Atızlarda ırǵalǵan.

Bizler — salıkeshlermiz,
Kishi miynetkeshlermiz.

Jıldan-jılğa ónim mol,
Írisqi-nesiybemiz mol.
Burında hesh bolmaǵan,
Tabıslarǵa jetti qol.

Bizler — salıkeshlermiz,
Sheber miynetkeshlermiz.

BIZDEN SIZGE KIM KEREK?

(*Xalıq oyın qosıqlarına usatıp*)

— Aq terek pe, kók terek,
Bizden sizge kim kerek?
Qaramıqtay kózleri,
Shiyrin-sheker sózleri,

Doslarına unaǵan,
Bizge kerek Jumaxan.

— Aq terek pe, kók terek,
Bizden sizge kim kerek?

Qolǵa uslap iynesin,
Qadap algan túymesin.
Járdemshi qız anaǵa,
Bizge kerek Gúlnara.

MAZMUNÍ

Aǵam turar shegarada	3
Juldızlar	3
Watan	4
Sálem	4
Pátpelek	4
Átkónshek	5
Gúlbáhár	5
Bantik	6
Balam	6
Kim úlken, kim kishi?	7
Xan qızı	7
Aǵam meniń jay ǵana diyqan	8
Kishkene ūkem bar	8
Pishiǵım	9
Háyyiw	9
Biz baxıtlı balamuz	9
Tırnalar	10
Üyde	10
Jazda	11
Nan	11
Bilgim keledi	12
Meniń babam	13
Járdemshimen apama	13
Shopan bolaman	13
Ustazım	14
Tuwılǵan jer	14
Kók erik	15
Qar jawadı	15
Jawın	16
Tırnalar keldi	16
Biziń Watan	16
Gúz	17
Ayǵabagár	17
Báhár kelse	17
Gúldirmama	18
Qısta	18
Ana háyyiwi (ertek)	18
Bizler — salıkeshlermiz	21
Bizden sizge kim kerek?	22

ISBN 978-9943-4731-8-8

A standard linear barcode representing the ISBN number 978-9943-4731-8-8.

9 789943 473188

«QARAALPAQSTAN»